

Finanšu ministrija

Smilšu iela 1, Rīga, LV-1919, tālr. 67095689, 67095578, fakss 67095503, e-pasts pasts@fm.gov.lv, www.fm.gov.lv

Rīgā

20.05.2020 Nr. 12/A-7/2755

Uz 30.04.2020 Nr. VSS-361, 18 17§

**PĀRRESORU KOORDINĀCIJAS
CENTRS**

Par VSS -361

Finanšu ministrija atbilstoši kompetencei izskatījusi Valsts sekretāru 2020.gada 30.aprīļa sanāksmē izsludināto (prot. Nr.18 17.§) Pārresoru koordinācijas centra (turpmāk – PKC) sagatavoto konceptuālā ziņojuma projektu “*Par valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību pārvaldības politiku, valsts kapitālsabiedrību iedalījumu un valsts kapitālsabiedrību pārvaldības funkciju pakāpenisku centralizāciju*” (VSS-361) (turpmāk – konceptuālais ziņojums), Ministru kabineta rīkojuma projektu (turpmāk – rīkojuma projekts) un izsaka šādus iebildumus.

1. Lūdzam rīkojuma projekta 1.punktā norādīt, kuri konkrēti konceptuālajā ziņojumā piedāvātie risinājumi vai modeļi tiek atbalstīti.

2. Attiecībā uz konceptuālajā ziņojumā apskatīto trīs modeļu kapitāla daļu turētāja funkciju konsolidēšanai īstenošanas izmaksām:

- lūdzam visos modeļos, lai tos varētu savstarpēji salīdzināt no izmaksu aspekta, norādīt katra modeļa īstenošanas kopējās izmaksas un to finansēšanas avotu;

- 1.modelī sniegta informācija, ka visas izmaksas jāparedz ikgadējā valsts budžetā, ja netiek nodrošināta daļa atalgojuma saņemšana padomes locekļa amatā. Uzskatām, ka jau tagad piedāvātajā modelī ir jābūt skaidram, vai darbinieki atlīdzību saņems tikai no valsts budžeta finansējuma, kā tiek norādīts arī sadaļā par ietekmi uz valsts budžetu, vai arī tiek plānots, ka daļu atalgojuma darbinieki saņems kā padomes locekļi un tādējādi ir jāsamazina no valsts budžeta nepieciešamā finansējuma apmērs;

- lūdzam sniegt skaidrojumu 1.modelī iekļautajai informācijai par iespējamo attiecīgo darbinieku skaita samazinājumu ministrijās, kas līdz šim nodrošināja līdzīgu funkciju veikšanu, vai PKC ieskatā izmaksu samazinājums ministrijās attiecīgi varētu kompensēt PKC papildu izmaksas un tādā gadījumā, norādot arī kādā apmērā;

- 2.modelī nav saprotams pamatojums piedāvāt AS “Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor” (turpmāk – Possessor) reorganizācijas izmaksas segt no valsts budžeta līdzekļiem, ņemot vērā, ka Possessor nav valsts budžeta iestāde. Uzskatām, ka minētās izmaksas jāsedz no Possessor līdzekļiem, kā arī jānorāda minēto izmaksu provizoriskais apmērs, lai būtu iespējams novērtēt PKC piedāvātos modeļus. Vienlaicīgi informējam, ka Possessor ir klasificēts vispārējās valdības sektorā un tā papildu saimnieciskās darbības izdevumi (piemēram, par papildu darbinieku nodarbināšanu) būs vispārējās valdības budžeta izdevumi. Ņemot vērā minēto, lūdzam papildināt konceptuālo ziņojumu ar 2.modeļa radītās ietekmes novērtējumu uz vispārējās valdības budžetu sadalījumā pa gadiem. Lūdzam ņemt vērā, ka gados, kad indikatīvi atbilstoši makroekonomiskajām un fiskālajām prognozēm nav pieejama fiskālā telpa papildu izdevumu finansēšanai, ir jāpiedāvā ietekmes neutralizējošos pasākumus vai jautājums par papildu ietekmes

finansēšanu ir jāskata vidēja termiņa budžeta ietvara trim gadiem un gadskārtējā valsts budžeta likumprojektu sagatavošanas procesā. Vidēja termiņa budžeta ietvarā un valsts budžeta likumā ieplānoto dividendu izmantošana papildu ietekmes neitralizēšanai nav uzskatāma par ietekmes kompensējošu pasākumu. Attiecīgi lūdzam precizēt rīkojuma projektu.;

- lūdzam 3.modeli papildināt ar informāciju par jaunās kapitālsabiedrības finansēšanas modeli, ņemot vērā, ka tās darbinieki būs esošās kapitālsabiedrības darbinieki, savukārt no valsts budžeta ir jāveic ieguldījums pamatkapitālā. Papildus no sniegtās informācijas nav saprotams, vai jaunajai kapitālsabiedrībai būs tikai izmaksas 4 darbinieku atalgojumam un citi izdevumi tās darbības nodrošināšanai nebūs nepieciešami.

- no konceptuālā ziņojuma nav viennozīmīgi secināms, kādi ekonomiskā izdevīguma aprēķini un lietderības apsvērumi ir pamatā secinājumam, ka nepieciešams izveidot jaunu centralizētu valsts kapitāla daļu pārvaldītāju, kura kapitāla daļu turētāja funkcijas nodrošinātu PKC (3.modelis). Tādējādi lūdzam attiecīgi papildināt konceptuālo ziņojumu. Vienlaikus lūdzam skaidrot, vai konceptuālajā ziņojumā ietvertie izmaksu apjomi ir visaptveroši, vai ir veikta visu iesaistīto pušu izmaksu analīze pārejas procesam uz komerciālo valsts kapitālsabiedrību centralizāciju, kā arī kādas aprēķina metodes izmantotas un kādi būtiski faktori ņemti vērā šo izmaksu apjoma noteikšanai.

- informējam, ka jaunveidotais valsts aktīvu pārvaldītājs atbilstoši Eiropas Kontu sistēmas metodoloģijai tiks klasificēts vispārējās valdības sektorā un sekojoši tas ar savu saimniecisko un finanšu darbību radīs ietekmi uz vispārējās valdības budžeta bilanci un parādu. Ņemot vērām minēto, lūdzam novērtēt kapitālsabiedrības provizorisko ietekmi uz vispārējās valdības budžeta bilanci. Lūdzam ņemt vērā, ka gados, kad indikatīvi atbilstoši makroekonomiskajām un fiskālajām prognozēm nav pieejama fiskālā telpa papildu izdevumu finansēšanai, ir jāpiedāvā ietekmes neitralizējošos pasākumus vai jautājums par papildu ietekmes finansēšanu ir jāskata vidēja termiņa budžeta ietvara trim gadiem un gadskārtējā valsts budžeta likumprojektu sagatavošanas procesā. Vidēja termiņa budžeta ietvarā un valsts budžeta likumā ieplānoto dividendu izmantošana papildu ietekmes neitralizēšanai nav uzskatāma par ietekmes kompensējošu pasākumu. Attiecīgi lūdzam precizēt rīkojuma projektu.

3. Attiecībā par konceptuālā ziņojuma sadaļu "Ietekme uz valsts budžetu":

- 1.modelī lūdzam sniegt detalizētu nepieciešamā finansējuma aprēķinu 3 darbinieku atlīdzības un darba vietu izveidei un nodrošināšanas izmaksām sadalījumā pa gadiem;

- 2.modelim nevar būt ietekme uz valsts budžetu un attiecīgi jāsvīturo norādītās reorganizācijas izmaksas, ņemot vērā iepriekšējā iebildumā minēto;

- ņemot vērā, ka konceptuālā ziņojuma sadaļā "Centralizētajai pārvaldībai nododamās valsts kapitālsabiedrības" centralizēta pārvaldītāja izveide plānota jau 2020.gada 4.ceturksnī un šogad visi pieejamie finanšu līdzekļi ir sadalīti un papildu finansējuma piešķiršana minētajam mērķim nav iespējama, lūdzam sadaļu par ietekmi uz valsts budžetu papildināt ar informāciju, ka no valsts budžeta nepieciešamais finansējums 2 800 *euro* apmērā ieguldīšanai jaunizveidojamās kapitālsabiedrības pamatkapitālā tiks nodrošināts PKC piešķirto līdzekļu ietvaros. Tāpat arī attiecībā par 1.modeļa no valsts budžeta nepieciešamo finansējumu, ja gadījumā kādas izmaksas būtu plānotas šogad, tad tās jānodrošina PKC piešķirto līdzekļu ietvaros.

4. Lai novērsu turpmāku dažādu interpretāciju, lūdzam konceptuālajā ziņojumā papildus veikt arī izvērtējumu/skaidrojumu attiecībā uz valstij pienākošo peļņas (dividendes) daļu par valsts kapitāla izmantošanu un attiecīgi arī uzņēmumu ienākuma nodokļa aprēķināšanu (UIN), ja valsts kapitālsabiedrību tiešais pārvaldītājs vairs nebūs attiecīgā nozares ministrija, bet gan valsts kapitālsabiedrība (t.i., kapitāla daļu pārvaldības iespējamais 2. un 3. modelis). Vēršam uzmanību, ka jau šobrīd saskaramies ar problēmām, kas saistītas ar to, ka nav noregulēta viennozīmīga valstij pienākošās peļņas daļas aprīte un kontrole, kas rada iespēju valsts kapitālsabiedrībām nepamatoti samazināt attiecīgi nākamo gadu peļņas apmēru, kas attiecīgi samazina valstij pienākošos peļņas daļas apmēru un tādējādi arī UIN. No 2. un 3.modeļa saprotam, ka jaunizveidotajā valsts kapitālsabiedrībā pārvaldāmo valsts kapitālsabiedrību kapitāla daļas būs uzskaitītas kā līdzdalība. Līdz ar to lūdzam konceptuālajā ziņojumā detalizētāk sniegt skaidrojumu, kā šo pārvaldāmo valsts

kapitālsabiedrību peļņas daļa tiks novirzīta valsts budžetā un tiks aprēķināts UIN, lai valsts budžets pēc veiktās pārstrukturizācijas nezaudētu.

5. Iebilstam pret konceptuālā ziņojuma I sadaļā ietvertā pienākuma noteikšanu pārvērtēt valsts līdzdalību reizi piecos gados valsts kapitālsabiedrībām, kurām ar likumu ir noteikts, ka to kapitāla daļas vai akcijas nav atsavināmas (turpmāk – neatsavināmās kapitālsabiedrības), jo:

- valsts un likumdevējs ir izteicis savu gribu neatsavināmās kapitālsabiedrības saglabāt valsts īpašumā, nostiprinot to normatīvajos aktos, tādējādi darot zināmu, ka šīs kapitālsabiedrības ir stratēģiski nozīmīgas un pieder valstij;

- valsts līdzdalības pārvērtēšanas process ir darbietilpīgs, tas paaugstina administratīvo slogu un rada papildus izmaksas valsts kapitālsabiedrībām, kas pašreizējā redakcijā konceptuālajā ziņojumā nav analizēti;

- konceptuālajā ziņojumā minētie valsts līdzdalības nepārvērtēšanas trūkumi attiecībā uz neatsavināmām kapitālsabiedrībām nav pamatoti, jo valsts griba paturēt savā īpašumā kapitālsabiedrības, kuru kapitāla daļas vai akcijas nav atsavināmas, bija spēkā gan pirms, gan pēc Valsts pārvaldes iekārtas likuma (turpmāk – VPIL) aktuālās redakcijas, uz ko pamatojoties valsts ir pieņēmusi lēmumu darboties privāto tiesību jomā, saglabājot publiskas personas līdzdalību kapitālsabiedrībā. Tieši šī arī ir atšķirība no citām valsts kapitālsabiedrībām, attiecībā uz kurām likumdevējs ir pieļāvis valsts līdzdalības pārvērtēšanas iespējas. Bez tam neatsavināmās kapitālsabiedrības tika pārvērtētas un šāds pārvaldības modelis atzīts par pareizu un atbilstošu VPIL 88.panta prasībām;

- neatsavināmo kapitālsabiedrību darbības rezultāti tiek izvērtēti atbilstoši katras kapitālsabiedrības vidēja termiņa darbības stratēģijā (turpmāk – Stratēģija) izvirzītajiem nefinanšu un finanšu mērķiem ik gadu, t.sk. PKC sniedz atzinumu gan pirms Stratēģijas apstiprināšanas, gan ik gadu novērtējot valsts kapitālsabiedrību darbības rezultātus un to atbilstību izvirzītajiem mērķiem;

- vispārējais stratēģiskais mērķis, kas sākotnēji dibinot vai iegūstot daļas kapitālsabiedrībā jau ir definēts un apstiprināts Ministru kabinetā, ir neatņemama Stratēģijas sastāvdaļa un tiek izskatīts un apstiprināts katras jauna termiņa Stratēģijas apstiprināšanas ietvaros, un neatsavināmām kapitālsabiedrībām to ilgtspējīgas sekmīgas darbības nodrošināšanai savās nozarēs vispārējais stratēģiskais mērķis nebūtu maināms katrus piecus gadus;

- fakts, ka par likuma grozījumiem, lai tiesiski varētu izmantot valsts līdzdalības apjomu neatsavināmās kapitālsabiedrībās, nepieciešams Saeimas balsojums ir drīzāk uzskatāms par ieguvumu, nevis trūkumu, jo lēmumu par neatsavināmām kapitālsabiedrībām ir pieņēmusi valsts, nostiprinot to ar likumdevēja izteiktu gribu, līdz ar to, arī jebkādam izmaiņām attiecībā uz šo kapitālsabiedrību akcionāriem vai dalībniekiem ir jābūt pamatotiem ar atbilstoša līmeņa lēmumiem.

- Valsts līdzdalības pārvērtēšanas nepieciešamība neatsavināmām kapitālsabiedrībām būtu izvērtējama tikai gadījumos, ja tiek veiktas izmaiņas Eiropas vai pasaules mēroga normatīvajos aktos, kas tieši uzliek par pienākumu veikt valstij šādas līdzdalības pārvērtēšanu noteiktos termiņos, vai arī gadījumos, ja valstij rodas būtisks savas līdzdalības neatsavināmā kapitālsabiedrībā pārvērtēšanas iemesls, kas saistīts ar uzņēmuma pārstāvošās nozares politikas izmaiņām vai būtiska globāla mēroga tirgus izmaiņām, kas rada nepieciešamību ārējā kapitāla piesaistei, un nosaka valsts līdzdalības pārvērtēšanas nepieciešamību.

6. Lūdzam dzēst konceptuālā ziņojuma I sadaļas (6.lpp.) otro rindkopu, jo tās problēmjautājums neskar sadaļas saturu.

7. Iebilstam pret konceptuālā ziņojuma I sadaļas 5.secinājumu (11.lpp.), jo šāda prasība tādā gadījumā būtu vienādi attiecināma uz visām valsts kapitālsabiedrībām. Līdz ar to nepieciešams precīzāk noteikt, uz ko attiecas izvērtēšanas procedūra un kādas ir sekas tās neievērošanai.

8. Attiecībā uz konceptuālā ziņojumā III sadaļā definēto komerciālo kapitālsabiedrību centralizāciju būtiski sasniedzamo mērķi, stiprināt šo kapitālsabiedrību pārvaldību, lai tā būtu vēl profesionālāka, efektīvāka un atbilstošāka tirgus ekonomikas principiem, kas nodrošinātu to, ka to

valdes un padomes locekļu kandidāti tiktu atlasīti spēcīgā konkurencē un tikai pēc viņu pieredzes un profesionālajām kompetencēm, kapitālsabiedrību darba organizācija un sasniedzamo mērķu izvirzīšana vēl vairāk tuvinās labas korporatīvās prakses pārvaldībai, lūdzam sniegt papildus skaidrojumu, ņemot vērā, ka Finanšu ministrijas ieskatā minēto mērķi ir iespējams sasniegt esošā normatīvo aktu regulējuma ietvaros.

9. Lūdzam konceptuālajā ziņojumā atspoguļot ieguvumu un risku izvērtējumu pārejai uz jauno modeli ne tikai attiecībā uz kapitālsabiedrībām, kuru pārvaldītāji neievēro atsevišķas tiesību aktu prasības, bet arī uz kapitālsabiedrībām, kuras šobrīd veiksmīgi darbojas un tiek atbilstoši pārvaldītas.

10. Lūdzam konceptuālajā ziņojumā sniegt pamatojumu, kāpēc un kā jaunizveidota sabiedrība ar ierobežotu atbildību 3 darbinieku sastāvā spēs nodrošināt valstij stratēģiski nozīmīgu valsts kapitālsabiedrību pārvaldību labāk nekā tā tiek īstenota esošā pārvaldības modeļa ietvaros, piedaloties tiešā pārvaldībā kompetentiem nozares speciālistiem. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (turpmāk - OECD) vadlīnijas neuzliek par pienākumu īstenot centralizācijas modeli - dažādās valstīs valsts kapitālsabiedrību pārvaldība tiek īstenota dažādi un gandrīz visās valstīs nozīmīgu vietu pārvaldības modelī ieņem nozaru ministrijas, kuras valstij nozīmīgā apjomā īsteno valsts kapitālsabiedrību pārvaldību (<https://www.oecd.org/corporate/ca/Ownership-and-Governance-of-State-Owned-Enterprises-A-Compendium-of-National-Practices.pdf>), nepieļaujot pilnīgu "varas" centralizāciju. Konceptuālajā ziņojumā nav arī skaidri pamatots, kāpēc Lielbritānijas modelis ir vispiemērotākais Latvijai, it īpaši ņemot vērā to, ka Lielbritānija ir izstājusies no Eiropas Savienības, kā arī iestāšanās procesa attīstība un pirmatnējā kapitālsabiedrību pārvaldības koncepcijas izstrāde Latvijā tika uzsākta pēc Somijas modeļa.

11. Lūdzam konceptuālajā ziņojumā analizēt valsts kapitālsabiedrību administratīvo slogu un izmaksas, kas nepieciešamas, lai valsts kapitālsabiedrības sagatavotos, īstenotu pāriešanu uz jaunu pārvaldības modeli un nodrošinātu tā prasības ikdienas darbā; pārvaldības dokumentu savstarpējo plūsmu (tās samazinājumu vai palielinājumu), pārvaldības tiesiskos aspektus, kad vienāda līmeņa komersanti darbosies vertikālās attiecībās.

12. Lūdzam papildināt konceptuālo ziņojumu ar kapitālsabiedrību pārvaldnieku nepieciešamo kompetenču apraksts. Šobrīd valsts kapitāla daļu turētāja funkcijas pilda augstākā līmeņa valsts amatpersonas (valsts sekretārs) vai ar valsts sekretāra rīkojumu noteikta cita ministrijas amatpersona. Konceptuālajā ziņojumā būtu nepieciešams pamatot, ka pārejot uz jauno modeli netiku samazināta kapitālsabiedrību pārvaldības kvalitāte, kā arī iekļaut aprakstu kā tas tiks nodrošināts.

13. Konceptuālais ziņojums paredz visas valsts kapitālsabiedrības dalīt divās lielās grupās - "A" un "B", balstoties uz to, vai kapitālsabiedrība ir stratēģisku un ekonomisku aktīvu turētājs un/ vai kapitālsabiedrībai ir komerciāls potenciāls (A), vai kapitālsabiedrības galvenais mērķis valsts deleģēto uzdevumu izpilde (B). Tostarp, atkarībā no valsts kapitālsabiedrību pašu finansējuma īpatsvara, tiek paredzēts A un B grupas valsts kapitālsabiedrību iedalījums apakšgrupās. Konceptuālajā ziņojumā arī norādīts, ka, mainoties tirgus situācijai vai uzņēmumiem attīstoties, tie var tikt pārvietoti starp grupām vai apakšgrupām, kā arī var rasties jaunas valsts kapitālsabiedrības, bet netiek skaidrots, kā šī pārvietošana notiks.

Ievērojot minēto, un to, ka šobrīd par A grupas valsts kapitālsabiedrībām faktiski tiek norādītas tās, kas ar likumu noteiktas par neatsavināmām, lūdzam papildināt konceptuālo ziņojumu ar skaidrojumu, kuri normatīvie akti regulēs B grupas valsts kapitālsabiedrības pārvietošanas iespējas uz A grupu, kā arī norādīt nepieciešamās darbības un iespējamus termiņus šādas pārvietošanas realizācijai.

14. Saskaņā ar konceptuālā ziņojuma II sadaļā (13.lpp.) sniegto informāciju valsts kapitālsabiedrību klasifikācija ļauj pieņemt citus izrietošus lēmumus, tostarp, par kapitāla piesaistes iespējām, jo klasifikācijas rezultāti tiks izmantoti arī kā pamats, lai sagatavotu metodoloģiju par optimālu kapitāla struktūru Eiropas Komisijas Strukturālo reformu atbalsta dienesta projekta ietvaros, vērtējot kapitālsabiedrību aizņemšanās iespējas un instrumentus.

Vēršam uzmanību, ka nebūtu pieļaujams, ka kritēriji kapitāla piesaistes iespējām būtu atkarīgi tikai no kapitālsabiedrības atrašanās A vai B valsts kapitālsabiedrību grupā vai kādā no konkrētās apakšgrupas. Jāņem vērā arī faktiskā situācija, šobrīd spēkā esošie kapitālsabiedrību un banku abpusēji noslēgtie līgumi un uz to pamata kapitālsabiedrības uzņemtās saistības aizņēmuma saņemšanai. Tā, piemēram, valsts akciju sabiedrībai “Valsts nekustamie īpašumi” (konceptuālajā ziņojumā norādīta kā B2 apakšgrupas valsts kapitālsabiedrība), ņemot vērā tās aizņēmumus komercbankās, ir saistoši komercbanku norādījumi par nepieciešamību būt pelnošai kapitālsabiedrībai.

15. Iebilstam pret valsts kapitālsabiedrību klasifikācijas izmantošanu kā pamatojumu standartizētu lēmumu pieņemšanai atbilstoši A (komerciālās) vai B (nekomerciālās) kategorijai, kā arī pret automātisku A grupas valsts kapitālsabiedrību centralizētu pārvaldību un regulāru pārvērtēšanu, kā arī uzstādījumu, ka A grupas valsts kapitālsabiedrībām nav būtiskas sociālās funkcijas un tās kalpo tikai peļņas nolūkos, jo:

- vienam uzņēmumam var būt raksturīgas gan A kategorijas pazīmes, gan B kategorijas pazīmes, vai vienlīdz svarīgi gan finanšu, gan nefinanšu mērķi, vai var periodiski mainīties uzsvari no finanšu uz nefinanšu mērķiem un otrādi. Piemēram, uz valsts akciju sabiedrību “Latvijas Loto” (turpmāk – Latvijas Loto) var attiecināt gan vairākas A grupas uzņēmumu iezīmes, t.sk. veikt komercdarbību noteiktā nozares tirgus sektorā, gan B grupas uzņēmumu iezīmes, t.sk. tirgus nepilnības novēršana, kas nostiprināta vispārīgajā stratēģiskajā mērķī, līdz ar nav korekti apgalvot, ka Latvijas Loto primāri ir finanšu mērķi, Latvijas Loto Stratēģijā vienmēr tiek izvirzīti gan nefinanšu, gan finanšu mērķi, sabalansējot tos.

Tāpat arī akciju sabiedrība “Augstsprieguma tīkls” (turpmāk – AST) nav uzskatāms par komerciāli lielākoties neatkarīgu uzņēmumu (vismaz daļu no savas saimnieciskās darbības veic uz komerciāliem pamatiem, t.sk., konkurējot par klientiem), kā arī AST nekonkurē tirgū ar privātiem uzņēmumiem, tādējādi būtu pārskatāma AST piederība A valsts kapitālsabiedrību grupai (stratēģisku un ekonomisku aktīvu turētāji vai komerciāls potenciāls).

Papildus no pašreizējā konceptuālā ziņojuma nav skaidri argumenti un izvērtējums, kuru rezultātā katra konkrētā valsts kapitālsabiedrība ir iekļauta A valsts kapitālsabiedrību grupā. Atbilstoši konceptuālajā ziņojumā norādītajam, A klasifikācijas kapitālsabiedrības konkurē tirgū, kā arī tām ir prioritāri finanšu mērķi. Vēršam uzmanību, ka, piemēram, AST ir dabisks monopols, tā pakalpojumu cena (tarifs) tiek regulēta un to apstiprina Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (turpmāk – SPRK). AST peļņas rādītāji nav atkarīgi no kapitālsabiedrības rīcības. Piemēram, AST var minēt situāciju, kad SPRK precizēja elektroenerģijas pārvades sistēmas pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodiku, kā rezultātā AST nevarēja izpildīt pārskata periodā izvirzītos finanšu mērķus, attiecīgi saņemot par to PKC aizrādījumus. Savukārt, AST nefinanšu mērķi ir būtiski valsts tautsaimniecībai.;

- klasifikācija pati par sevi nevar būt par pamatu standartizētu pārvaldības lēmumu pieņemšanai par visām vienas kategorijas valsts kapitālsabiedrībām, jo vienā kategorijā ir pilnīgi dažādu nozaru uzņēmumi ar katram atšķirīgu darbības specifiku un attīstības prioritātēm. Tas vien, ka uzņēmumi iekļauti A kategorijā, nepamato nepieciešamību nodot tos primāri centralizētai pārvaldībai, kā tas ir piedāvāts konceptuālajā ziņojumā. Tāpat, tas vien, ka uzņēmums iekļauts B kategorijā, nenozīmē, ka dividendes nav iekļaujamas finanšu mērķos. Turklāt gan dividendžu politika, gan finanšu un nefinanšu mērķu izvirzīšana un izpildes ziņošana jau ir atrunāta Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumā un citos saistītajos normatīvajos aktos, kas valsts kapitālsabiedrību pārvaldībā jau tiek ievēroti;

- konceptuālajā ziņojumā ietvertā valsts kapitālsabiedrību klasifikācija var pastāvēt kā indikatīvs rādītājs, kas palīdz apzināt valsts kapitālsabiedrību struktūru, potenciālu, īstenojamās attīstības politikas, piemēram, attiecībā uz A kategoriju identificēt, ka valsts kapitālsabiedrība ir pašpietiekama, strādā ar peļņu un nav jādodē no valsts budžeta, bet piederība A kategorijai nedrīkst nozīmēt, ka automātiski šīs valsts kapitālsabiedrības ir centralizēti jāpārvalda, regulāri jāpārvērtē un/vai to akcijas jākotē biržā. Piederība A grupai nenozīmē, ka valsts kapitālsabiedrībai nav sociālu mērķu vai tā neīsteno valsts politiku.

15. Lūdzam precizēt, kā konceptuālajā ziņojumā piedāvātajos risinājumos tiks nodrošināta Eiropas Parlamenta un Padomes 2009.gada 13.jūlija Direktīvas 2009/72/EK par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un par Direktīvas 2003/54/EK atcelšanu (turpmāk – Direktīva 2009/72) (spēkā līdz 2021.gada 1.janvārim) prasību izpilde, proti, tas, ka pārvades sistēmas operators nevar būt saistīts ar tirgus dalībniekiem, t.i., nodalot pārvades sistēmas operatora funkcijas un pārvades sistēmas pakalpojumu nodrošināšanai nepieciešamos aktīvus no vertikāli integrētā komersanta (ražotāja). Direktīvas 2009/72 regulējums ir trasponēts Elektroenerģijas tirgus likumā. Šobrīd minēto prasību izpildi nodrošina dažādi AST un AS "Latvenergo" kapitāldaļu turētāji – Finanšu ministrija un Ekonomikas ministrija.

Savukārt sākot ar 2021.gada 1.janvāri - kā tiks nodrošināta Eiropas Parlamenta un Padomes 2019.gada 5.jūnija Direktīvas 2019/944 par kopīgiem noteikumiem attiecībā uz elektroenerģijas iekšējo tirgu un ar ko groza Direktīvu 2012/27/ES (turpmāk – Direktīva 2019/944) 43.panta 5.punkta izpilde. Direktīvas 43.panta 5.punkts paredz, ka, ja 43.panta 1. punkta b), c) un d) apakšpunktā minētā persona ir dalībvalsts vai cita publiska struktūra, tad divas atsevišķas publiskas struktūras, kas kontrolē pārvades sistēmas operatoru vai pārvades sistēmu, no vienas puses, un uzņēmumu, kas veic ražošanas vai piegādes funkcijas, no otras puses, šā panta īstenošanas nolūkā neuzskata par vienu un to pašu personu vai personām. Arī Direktīvas 2019/944 regulējums tiks trasponēts nacionālajos nozares speciālajos normatīvajos aktos. Dalībvalsts pienākums ir nodrošināt, lai direktīvas pārņemšanas rezultātā tiktu sasniegts direktīvas mērķis. Tāpat, izrietoš no tiesību principiem, kā arī lai nodrošinātu direktīvā noteikto normu pareizu pārņemšanu nacionālajā tiesību sistēmā, direktīvu trasponēšanai jānoris ne vien uz nozares speciālajiem normatīvajiem aktiem, bet tajās noteiktajam regulējumam ir jābūt harmonizētam ar citiem nacionālajiem tiesību aktiem.

Vēršam uzmanību, ka 2019.gada 8.oktobrī ir pieņemts Ministru kabineta lēmums (prot. Nr.46 38.§) "Informatīvais ziņojums "Par Direktīvā 2009/72/EK noteikto prasību elektroenerģijas pārvades sistēmas operatora nodalīšanai ieviešanas pārvērtēšanu"", kā arī 2019.gada 17.decembrī ir pieņemts Ministru kabineta lēmums (prot. Nr.59 75.§), "Informatīvais ziņojums "Par akciju sabiedrības "Augstsprieguma tīkls" līdzdalības uzsākšanu akciju sabiedrībā "Latvijas elektriskie tīkli"". Ievērojot iepriekš minēto, Ministru kabinets ir lēmis par pilnīgu elektroenerģijas pārvades sistēmas operatora īpašumtiesību nodalīšanu, visus elektroenerģijas pārvades sistēmas aktīvus nododot pārvades sistēmas operatoram AST.

16. Informējam, ka šobrīd Attīstības finanšu institūcijas likumā noteiktais deleģējums akciju sabiedrībai "Attīstības finanšu institūcija Altum" (turpmāk – Altum) noteikts saskaņā ar Eiropas Komisijas (turpmāk - EK) 2015. gada 9. jūnija lēmumu Nr. SA. 36904 (2014/N) "LHQB attīstības (programmu) daļa un Latvijas vienotās attīstības finanšu institūcijas izveide" (https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/256075/256075_1711609_152_2.pdf) (turpmāk – Lēmums Nr. SA.36904), t.sk., darbības jomas un mērķus valsts atbalsta un attīstības programmu īstenošanai deleģēto valsts pārvaldes uzdevumu izpildē (īstenoto finanšu instrumentu atbalsta pamatā ir ex ante novērtējums, kurā ir sniegti pierādījumi par tirgus nepilnībām vai neoptimāliem investēšanas apstākļiem). Šī pasākuma galvenais mērķis bija rekapitalizēt Attīstības finanšu institūciju (iepriekš - AS "Latvijas Hiptēku un zemes banka"). un definēt tās intervences jomu, kur Altum darbojas arī kā finanšu starpnieks, saskaņā ar valsts atbalsta noteikumiem virzot starptautisku finanšu institūciju, piemēram, Eiropas Investīciju bankas, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas, līdzfinansētas programmas un projektus. Altum ir valstij piederoša kapitālsabiedrība (finanšu iestāde), kura slēdz darījumus privāto tiesību jomā un kura nedarbojas ar kredītiestādes licenci, jo nepiesaista noguldījumus, bet darbojas papildinoši finanšu tirgus dalībniekiem, Jānorāda, ka atbilstoši Papildus jāatzīmē, ka Altum ir kapitālsabiedrība, lai gan var uzskatīt, ka konkrētas tās darbības nav saimnieciska rakstura darbības, piemēram, Altum pārvalda Eiropas strukturālo un investīciju fondu ("ESI fondu") finansētās programmas.

Altum īstenoto pasākumu praksi var pielīdzināt citu Eiropas Savienības dalībvalstu attīstības finanšu institūcijām, kā piemēram, "Bulgarian Development Bank", "Croatian Bank for Reconstruction and Development", "Czech-Moravian Guarantee and Development Bank", "Fund KredEx", "Finnvera", "Slovak Guarantee and Development Bank", "SID Bank", "Kreditanstalt für

Wiederaufbau" (DE), "Bank Gospodarstwa Krajowego" (PL), "Cassa Depositi e Prestiti" (IT) u.c. Papildus arī vēršam uzmanību uz to, ka Altum darbības normatīvā bāze ir nesen izstrādāta, t.sk., Altum darbību līdztekus citiem saistošajiem normatīvajiem aktiem regulē Attīstības finanšu institūcijas likums¹, kā arī statūti, kas īpaši apstiprināti 2015.gada 9.aprīlī ar Ministru kabineta rīkojumu Nr. 180².

Attīstības finanšu institūcijas likums nosaka arī atbilstošu Altum pārvaldības modeli, piemēram, Altum kapitāldaļu turētāji ir Finanšu ministrija, Ekonomikas ministrija un Zemkopības ministrija.

Papildus jānorāda, ka atbilstoši likumam "Par valsts apdraudējuma un tā seku novēršanas un pārvarēšanas pasākumiem sakarā ar Covid-19 izplatību" Altum ir uzsācis alternatīvā ieguldījumu fonda veidošanu, tādējādi Altum papildus tiks uzraudzīts arī no Finanšu un kapitāla tirgus komisijas puses.

Papildus norādāms, ka Altum noslēdzis aizdevuma un citus saistību līgumus ar starptautiskajām finanšu institūcijām, kur akciju turētāja maiņa ietverta kā papildus nosacījums iespējamajai saistību pirmstermiņa atmaksas pieprasīšanai un līguma izbeigšanai.

Cita starpā jāuzsver, ka Altum ir sekmīgi emitējis vērtspapīrus, ietverot emisijas prospektos skaidru vīziju par Altum pārvaldības modeli. Emisijas prospekts ir apņemšanās privātajiem investoriem nodrošināt atbilstību aprakstītajai, cita starpā, arī pārvaldības kārtībai. Sekmīga vērtspapīru emisija un veiktais augstais Moody's novērtējums norāda uz līdz šim veikto ļoti sekmīgu kapitālsabiedrības pārvaldību.

Altum vieta un nozīme tautsaimniecībā, finanšu pakalpojumu tirgū, ir novērtēta un precīzi definēta, un arī turpmāk regulāri tiks vērtēta atbilstoši Latvijas finanšu tirgū konstatētajām tirgus nepilnībām, kā rezultātā tiks aktualizēts arī Altum vispārējais stratēģiskais mērķis. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, lūdzam svītrot Altum no konceptuālajā ziņojumā minēto A grupas valsts kapitālsabiedrību saraksta, ko paredzēts nodot turējumā centralizētajam valsts kapitāla daļu pārvaldītājam.

17. Informējam, ka Latvijas Loto atbilst Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma 7.panta pirmās daļas prasībām. Azartspēļu un izložu likuma (turpmāk – AIL) 61.panta pirmā daļa un 63.panta pirmā daļa nosaka, ka Latvijas Republikā valsts mēroga izložu organizēšanas monopols pieder valstij un valsts mēroga izlozes organizē valsts kapitālsabiedrība, kurā visas kapitāla daļas pieder valstij un kuras akcijas nav atsavināmas un privatizējamas, — valsts akciju sabiedrība "Latvijas Loto".

Valsts kā akcionārs vairākkārt ir vērtējusi Latvijas Loto kā kapitālsabiedrības statusu, vienmēr kā labāko novērtējot uzņēmuma pastāvošo darbības modeli un pieņemot lēmumu par tā saglabāšanu 100% valsts īpašumā – gan 2004.gadā, ierakstot Latvijas Loto komercreģistrā, gan 2006.gadā – pieņemot pamatotu lēmumu par atteikumu privatizēt Latvijas Loto (Ministru kabineta 2006.gada 9.maija rīkojums Nr.320 „Par atteikumu nodot privatizācijai valstij piederošās akciju sabiedrības „Latvijas Loto” akcijas”), gan 2012.gadā valsts līdzdalības kapitālsabiedrībās izvērtēšanas ietvaros (ar Ministru prezidenta 2012.gada 19.jūnija rīkojumu Nr.233 izveidotās darba grupas priekšlikumi turpmākai rīcībai). Arī Ministru kabineta 2017.gada 25.oktobra rīkojums Nr.606 “Par valsts akciju sabiedrības "Latvijas Loto" vispārējo stratēģisko mērķi” apstiprina Latvijas Loto vispārējo stratēģisko mērķi: “*starptautiski atzītā sociālās atbildības, drošības un kvalitātes līmenī organizēt licencētas spēles, nodrošinot augstākas kvalitātes standartu un sabiedrības interešu un spēlētāju tiesību aizsardzību Latvijā, novēršot tirgus nepilnību*”, ietverot norādi uz valsts kā akcionāra gribu saglabāt Latvijas Loto valsts kapitālsabiedrības statusā atbilstoši VPIL 88.panta pirmās daļas 1.punktā noteiktajam.

Latvijas Loto statuss un stratēģiskā nozīme ir iekļauta nozares politikas dokumenta projektā “*Azartspēļu un izložu politikas pamatnostādnes 2019.-2026.gadam*” (izsludināts

¹<https://likumi.lv/doc.php?id=270323>

²<https://likumi.lv/ta/id/273346-par-akciju-sabiedribas-attistibas-finansu-institucija-altum-statutu-apstiprinasanu>

2019.gada 10.janvāra Valsts sekretāru sanāksmē, VSS-5, prot. Nr.1 10.§) - “valsts mēroga izložu organizēšanas monopols Latvijas Loto pieder valstij”.

Latvijas Loto nav nepieciešams piesaistīt papildus kapitālu. Latvijas Loto īsteno savu darbību, ievērojot augstākos nozares starptautiskos sociālās atbildības, drošības un kvalitātes standartus, sabalansējot tos ar uzņēmuma finanšu mērķiem. Uzņēmuma darbības finanšu rādītāji liecina, ka Latvijas Loto īsteno efektīvu kapitālsabiedrības pārvaldību, nodrošinot uzņēmuma attīstību, nefinanšu un finanšu mērķu pilnīgu realizāciju (2018.gadā pēc peļņas rādītāja 6.lielākā valsts kapitālsabiedrība Latvijā (PKC dati)). Turklāt jāuzsver, ka Latvijas Loto attīstību nodrošina tikai ar saimnieciskajā darbībā gūtajiem līdzekļiem, nepiesaistot aizņemto kapitālu un papildus piesaistītais kapitāls attīstības nodrošināšanai nav nepieciešams un netiek plānots. Ņemot vērā iepriekš minēto, arī no šī aspekta nav pamatota iemesla, kāpēc Latvijas Loto kā pastāvīgi ekonomiski augšupejošam uzņēmumam vajadzētu piesaistīt privāto kapitālu, daloties stabilā peļņā ar privātajiem investoriem, samazinot pienesumu valstij, t.i. Latvijas tautai. Kā liecina starptautiskie un arī Latvijas dati, privāto operatoru pienesums valsts budžetā ir ievērojami zemāks, nekā valsts uzņēmumu (saskaņā ar *Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas* datiem par 2018.g. – aprēķinātais privāto azartspēļu operatoru pienesums valsts budžetā bija 29,2% no GGR, bet Latvijas Loto 54,7% no GGR).

Ņemot vērā to, ka starptautiskā pieredze un labā prakse liecina, ka valsts mēroga izložu organizēšanas jomā valsts īpašumā esoši uzņēmumi īsteno monopola modeli lielākajā daļā attīstīto pasaules valstu, t.sk., piemēram, tādās OECD valstīs, kā Vācija, Norvēģija, Somija, Dānija, Francija, Ungārija, Igaunija, Luksemburga, Slovākija, Šveice u.c., valsts līdzdalības pārvērtēšana arī no konkurences viedokļa nav lietderīga.

Attiecībā uz Latvijas Loto meitas sabiedrību SIA “Latloto nams”, Latvijas Loto līdzdalība tika novērtēta 2012.gadā un ir saņemts arī auditoru kompānijas *Deloitte Latvia* atzinums, kurš apstiprina šādas līdzdalības nepieciešamību un efektivitāti. Mātes sabiedrības Latvijas Loto darbības mērķiem paliekot nemainīgiem, arī meitas sabiedrības darbības mērķis saglabā savu aktualitāti, jo meitas sabiedrība SIA “Latloto nams” darbojas tikai mātes sabiedrības komercdarbības atbalstam, realizējot darbības tās mērķu sasniegšanai.

Ņemot vērā minēto, iebilstam pret Latvijas Loto kapitāla daļu nodošanu jaunam centralizētam valsts kapitāla daļu pārvaldītājam, jo kā liecina starptautiskā pieredze un Eiropas Savienības valstu līdzīgu valsts kapitālsabiedrību pārvaldības prakse, nacionālo loteriju uzņēmumu pārvaldību galvenokārt īsteno ar darbības veidu saistītas ministrijas, piemēram, Igaunijas nacionālajam loteriju uzņēmumam “Eesti Loto” - Finanšu ministrija; Norvēģijas nacionālajam loteriju uzņēmumam “Norsk Tipping”- Kultūras ministrija, Zviedrijas nacionālajam loteriju uzņēmumam “Svenska Spel” – Uzņēmumu un Inovāciju ministrija, Slovākijas nacionālajam loteriju uzņēmumam “Tipos” – Finanšu ministrija, utt., līdz ar to nav pamata Latvijas Loto kapitāla daļas nodot sabiedrībai ar ierobežotu atbildību, un nav saprotami šāda īpašuma nodošanas tiesiskie aspekti. Tāpat arī Latvijas Loto nav lietderīgi nodot centralizētai pārvaldībai, jo Latvijas Loto akcijas nav pakļaujamas akciju kotācijai tirgū. Līdz ar to lūdzam svītrot Latvijas Loto no konceptuālajā ziņojumā minēto A grupas valsts kapitālsabiedrību saraksta, ko paredzēts nodot turējumā centralizētajam valsts kapitāla daļu pārvaldītājam.

18. Lūdzam konceptuālajā ziņojumā sniegt pamatojumu, kāpēc tieši A kategorijā ietvertās valsts kapitālsabiedrības, kuras ar likumu noteiktas kā neatsavināmas kapitālsabiedrības, t.sk. visvairāk pelnošās un stabili valsts ienākumu nodrošinošās valsts kapitālsabiedrības, būtu jānodod centralizētai pārvaldībai primāri. Lūdzam arī papildināt ar informāciju par sasaisti ar konceptuālā ziņojuma III sadaļa (27.lpp.) minēto konceptuālo ziņojumu “Latvijas nacionālā kapitāla tirgus attīstība un tā loma Latvijas ekonomikas izaugsmē”.

Vienlaikus izsakām šādus priekšlikumus.

1. Lūdzam papildināt konceptuālā ziņojuma III sadaļu par valsts kapitālsabiedrību pārvaldības funkciju pakāpenisku centralizāciju ar informāciju:

- kādas funkcijas veiks centralizētās pārvaldes institūcijas? Komerčiālo kapitālsabiedrību aktīvu pārvaldīšana kā finanšu vadības funkcija ir tikai viena no pārvaldības funkcijām, bet arī tā nav pietiekoši paskaidrota;

- kādas funkcijas saglabās nozaru ministrijas kapitālsabiedrību darbības stratēģijas veidošanā? kāds būs sadarbības ietvars ar nozaru ministrijām?

- kā notiks sadarbība starp centralizētām pārvaldes institūcijām un kapitālsabiedrību padomēm?

2. Aicinām konceptuālā ziņojuma tekstā precizēt atsauces uz Eiropas Savienības Strukturālo reformu atbalsta programmu (turpmāk - SRAP) kā programmas ietvaru un EK Strukturālo reformu atbalsta dienestu kā SRAP administrēšanas funkciju veicēju. Attiecīgi ierosinām aizstāt konceptuālā ziņojuma II sadaļā vārdus "ar Eiropas Komisijas Strukturālo reformu atbalsta dienesta finansējumu" ar vārdiem "ar Eiropas Savienības Strukturālo reformu atbalsta programmas finansējumu" (11.lpp.) un vārdus "Eiropas Komisijas Strukturālo reformu atbalsta dienesta projekta ietvaros" ar vārdiem "Eiropas Savienības Strukturālo reformu atbalsta programmas projekta ietvaros" (13.lpp.). Savukārt konceptuālā ziņojuma sadaļā "Pastāvošie valsts kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības modeļi un to izmantošana OECD dalībvalstīs" (17.lpp.) ierosinām aizstāt vārdus "Eiropas Komisijas Strukturālā atbalsta dienesta vadītais projekts" ar vārdiem "Eiropas Komisijas Strukturālo reformu atbalsta dienesta vadītais projekts".

3. Lūdzam papildināt konceptuālā ziņojuma II sadaļu ar kopsavilkumu par ieguvumiem no kapitālsabiedrību klasifikācijas (vai tā ir nepieciešama tikai finanšu un nefinanšu mērķu noteikšanai).

4. Aicinām precizēt konceptuālā ziņojuma 2.attēlu, ņemot vērā, ka sākotnējam jautājumam var izdalīt divas daļas, kur uz vienu daļu var būt atbilde "jā", bet uz otru - "nē", līdz ar to neder neviens no tālākajiem klasifikācijas variantiem, jo pašreizējā piedāvājumā var būt tikai abas atbildes "jā" vai "nē".

5. Attiecībā uz konceptuālā ziņojuma II sadaļā (14.lpp. trešā rindkopa) norādīto par pasta pakalpojumiem, lūdzam skaidrot, vai pakalpojums, par kuru samaksā, ir uzskatāms par nefinanšu mērķi.

6. Attiecībā uz konceptuālā ziņojuma III sadaļā norādītajām 1.modeļa priekšrocībām (20.lpp.), lūdzam sniegt informāciju, kādas priekšrocības/ieguvumi ir no norādītā, ka atbilstoši esošajiem normatīvajiem aktiem PKC ir iespēja būt par kapitāla daļu turētāju.

7. Lūdzam pārskatīt un precizēt konceptuālajā ziņojumā norādītos attēlus, pielikumus un atsauces uz tiem tekstā.

8. Konceptuālā ziņojuma 5.pielikumā ir uzskaitīti normatīvie akti, kuros nepieciešams veikt grozījumus saistībā ar katra piedāvātā modeļa īstenošanu. Lūdzam papildināt minēto uzskatījumu, norādot arī nepieciešamos grozījumus norādītajos normatīvajos aktos.

Ņemot vērā konceptuālajā ziņojumā izklāstītā valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību pārvaldības procesa nozīmīgumu, kvalitatīvas un padziļinātas analīzes veikšanai ierosinām precizētajam projektam dot ilgāku izvērtēšanas termiņu. Vienlaikus lūdzam informēt, vai konceptuālais ziņojums ir izskatīts Koordinācijas institūcijas padomē, kas izskata un pirms apstiprināšanas saskaņo koordinācijas institūcijas izstrādātos vadlīniju projektus publiskas personas kapitāla daļu pārvaldības jomā.

Administrācijas vadītāja

(paraksts*)

I.Braunfelde

*Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu

Dreiškēna-Lāce, 67083859
rita.dreiskena-lace@fm.gov.lv

Zemīta, 67095449
laura.zemite@fm.gov.lv

Trautmanis, 67095409
martins.trautmanis@fm.gov.lv

Mačivka, 67095630
sandra.macivka@fm.gov.lv

Rozenberga, 22046774
liga.rozenberga@vni.lv

Vītola, 67083825
liene.vitola@fm.gov.lv

Bērzīņa, 67083947
inga.berzina@fm.gov.lv

Avena, 67725307
evita.avena@ast.lv

Šidlovskis, 67083894
edgars.sidlovskis@fm.gov.lv